

vonatkozólag nagyon szigorúak. Az engedély nélküli fakivágásért még börtönbüntetés is kiszabható.

Próbaképpen az úgynevezett Párkányi-féle módszerrel kiszámoltuk az Andrassy úti ostorfák értékét. Akkora összeget kaptunk (600-800.000 Ft), hogy sokan azt mondták, ennek nincs is értelme, mert ezt senki nem tudja megfizetni. Szerintem az Andrassy úti fasornak tényleg szinte megfizethetetlen az értéke, és kell is, hogy ez visszatartó erő legyen.

A harmadik forrást az említett helyfoglalási díjak közvetlenül parkfenntartási célra fordítása jelentené. Persze ahhoz, hogy a pénzek befolyjanak, talpalni kell, ki kell építeni a felügyelői rendszert, a parkőröket nem is említve, mert ma csak a szomszédok jóindulatán, illetve a lakosság éberségén múlik minden.

Illyés Zsuzsa: Az elmondottak alapján rendkívül türelmesnek tűnsz. Miben bízol, mit szeretnél a közeljövőben megvalósítani?

Radnóczy Péter: Összehívtam egy csapatot, hogy hogyan lehetne a Kertészeti Hivatalt felállítani. Sokakat megkerestem. Az kristályosodott ki belőle, hogy amíg a hivatal nem tud felállni, addig ne legyen főkertész sem. Amíg nincsenek megfelelő jogosítványok és pénzeszközök, csak lejáratódna ez az intézmény.

A házon belül most viszont egy új alosztályt hozunk létre. Arról van szó, hogy mindenki, aki a zölddel így vagy úgy foglalkozik (természetvédelem, erdészet, közpark), a Környezetvédelmi Ügyosztályon belül a Zöldfelületgazdálkodási Alosztályba kerülne. Ez nem a klasszikus értelemben vett Kertészeti Hivatal lesz, de talán ésszerűsíti a dolgokat.

A közelmúltban egy olyan társulás, vagy egyesület alapjait raktuk le, mely reményeim szerint a képviselők és a hivatalnokok közti bizalmatlanságot lesz képes áthidalni. Minden környezetvédelemmel és zölddel foglalkozó hivatalnokot és képviselőt meghívtunk a kerületekből és a fővárosból. Az első találkozás már megvolt. Remélem, ez a kezdeményezés a későbbiekben életképes működése révén lehetővé teszi a szakmai érvek megértését és a városon belüli összehangoltságot. Sokat várok attól, hogy szakmánk aktivizálódik olyan területeken is, melyeket eddig még nem érintett. Többek közt a szabványokra, az irányelvekre gondolok. Mondok egy példát: a közművek fektetésére vonatkozó előírások arról szólnak, hogy milyen távol kell essen a fa a vezetékektől. Egy meglévő utca esetén ez a szabvány jogszerű fakivágásokhoz, illetve a fák gyökereinek kíméletlen átvágásához vezethet. A megindult közműfejlesztések számos példát szolgáltatnak erre. Szerintem ezt meg kellene fordítani; egy meglévő fásor esetében azt kellene szabályozni, hogy milyen távol kell mennie a fától a közművezetéknek.

A hivatalokban és a végrehajtó apparátusokban is elenyészően kevés a kertész. Többeknek kellene vállalniuk és felkészülniük az ilyen tisztségekre. Úgy tűnhet, hogy az utóbbiak szakmánk kevésbé látványos oldalához tartoznak, de ezek nélkül nem teremthető meg egy szakma valósága sem.

(Budapest, 1993. június 24-én)

Buella Mónika **SZEGED FEJLŐDÉSE AZ ALFÖLDI TÁJBAN** **(részletek)**

Szeged élete a múlttól egészen napjainkig elementárisan kötődött a vízhez. A Tisza és a Maros torkolatának kedvező adottságai kínálták a lehetőséget a megtelepedésre.

A táj karakterét akkoriban a síkságon lomhán szétterülő Tisza határozta meg, amely a vízjárástól függően hol előntötte az Alföldet, hol pedig mocsaras, nádas zombékokkal szegélyezve folyt tovább. Mindenféle közhiedelemmel ellentétben az Alföld felszíne akkor sem volt, és ma sem teljesen sík. A hegyi ember számára jelentéktelennek tűnő 4-5 méteres szintkülönbségek lehetőséget adtak arra, hogy a szabályozatlan folyó legmagasabb vízállásakor is max. 1 méterrel emelkedve száraz szigeteket hagyjon, ahol biztonsággal lehetett letelepedni. A vízjárta vidék halbősége, a legeltetésre alkalmas füves puszták biztosították a megélhetést. (A külterületi határokat tekintve Szeged legalacsonyabb pontja az Adria tengerszintje feletti 80 m, míg a legmagasabb 131 m.

A történeti kutatások a halásztanyák minden napjaitól indulnak, ahol a halászat mellett tűzokra, gémre, kócsagra, vadlúdra, vadkacsára "madarászva" éltek a vízivilág különös, nehéz életét. (Halász, vadász, madarász - éhenkórász, kaparász) - mondja a szegedi gúnynóta.) Fehér-tó, Baktó, Ballagi-tó, Maty ere, Szillér ere, Annus ere, János ere, Sebesfok, Kis-Tisza, Tompai-Tisza, Öreg-Tisza és a Maros vízjárása hozta létre a vidéken a tankát, morotvát, kopolyát, hattyast, csöppörkét, s még ki tudja, mennyi elfelejtett szót, amellyel az ideiglenes vizeket illették.

A mai Szeged ősi halásztörzsének élete egy tiszaparti szigeten kezdődött, s akár itt is végződhetett volna, ha nincs a só. Az Erdélyből az Alföldre irányuló kereskedelem fő közlekedési és szállítási útvonala volt a Maros, amely a legnagyobb mellékfolyóként Szeged határában, Tápé alatt ömlött a Tiszába. A

kőszállító hajók itt kötöttek ki és rakodtak át, innen szállították tovább az országba vízen, szárazföldön egyaránt.

A tatárjárás után IV. Béla a sóház védelmére kőből, téglából várat építtetett, így alakult ki a halásztanyából egy város település. Idővel a váron kívül is megjelentek letelepülők, s ezt a nőtt, nyílt városrészt a XV. században védelmi földsáncsal és vizesárokkal, a sánc tetején sövényfonatos cölöpkerítéssel vették körül - ez volt a Palánk. Szintvonalas térképeket áttekintve látható, hogy a Palánk helyén kívül még két szigetszerű kiemelkedés volt. A vártól lefelé keletkezett Al-Szeged (Alsóváros), ahol az állattartó-földműves gazdák éltek. Szent Erzsébet tiszteletére emeltek templomot, s a település a XIV. század első felében városi rangot kapott. A vártól felfelé, Fel-Sziget nevű helység alakult ki, templomot Szent György tiszteletére emelt. Ez az iparosok szigete volt, városi rangra nem emelkedett.

Ezután lassan kezd körvonalazódni Szeged szabad királyi város és vidékének rajzolata. A központi mag a vár a tiszai átkelővel. Felsőváros az iparosok, hajósok, kereskedők utcáival, majd Alsóváros a mezőgazdák életével. A sóhordás, halászat, állattenyésztés, gyümölcsstermelés, hajózás, borkereskedelem (a szegediek szőlői a Szerémségben voltak), a várost a középkori Magyarország egyik legelőkelőbb városává tették. A város körül közvetlenül a belső legelők feküdtek, ahová a jószágokat télire elszállásolták, majd a szántók övezete következett, legszélül pedig a puszták ölelték körül a várost. Ezek a pusztákon helyenként szállások is keletkeztek, - főleg ott, ahol télen is legeltethettek, illetve szénát gyűjthettek - mint első tanyák. Feltehető, hogy a vízfolyásokat kísérő fákon kívül bizony igen erdőszűkében lehetett a táj.

A török uralom a virágzó város pusztulását hozta. Sokan elmenekültek, a népesség megfogyatkozott, akik itt maradtak, egyszerre háromfelé adóztak: a

törököknek, a magyar királynak és a bécsi udvarnak. A polgárok a nomád állattartásra tértek vissza, csak a legközelebbi szántókat művelték.

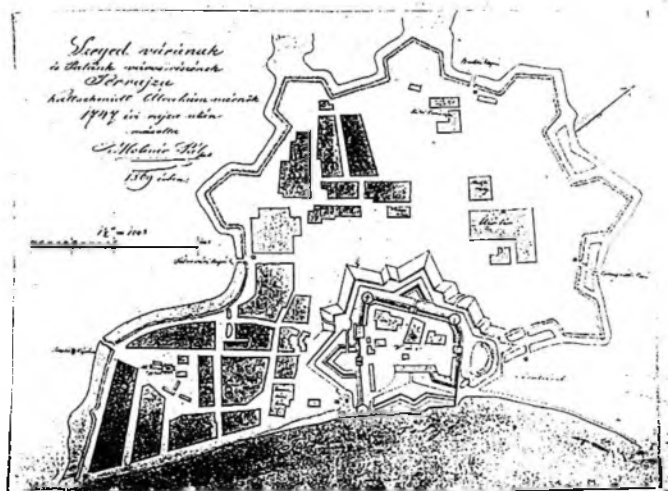
A berendezkedett hódoltsági időszakban azonban lassan nekilendült a mezőgazdaság, s az elveszett szerémségi szőlők helyett közvetlenül a város határában és a belső kertekben ültettek szőlőt és gyümölcsfát. Ekkor került Szegedre a paprika, mely ma is legnevezetesebb növénye. A felszabadító háborúk újabb csapást jelentettek; kiirtott fák, tönkretett vízvédelmi alkotások, a kietlen pusztán embermaggaságú fű, elnéptelenedett községek maradtak.

A törökök kiűzése után indult meg a visszavándorlás az Alföldre, a város ismét benépesült és terjeszkedett. A Tisza melletti szigetek mind lakottá váltak. A gabonatermelés mellett nagyarányú dohánytermelés indult meg, a ló-, tehén- és juhállomány szaporodott. Az egykori szállásokon, tanyákon ismét megjelentek az emberek, szőlőt és gyümölcsöt telepítettek. A homokon elterjedt még a kukorica és a burgonya is.

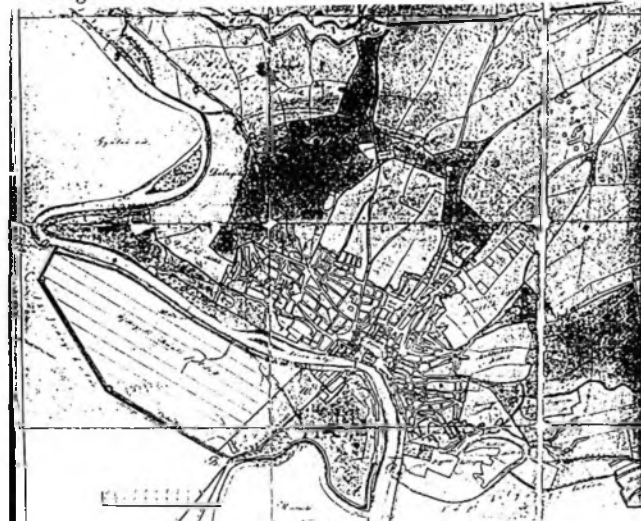
A szegedi tájat továbbra is a fátlan tájon vándorló, nagy kiterjedésű homokbuckák uralták. Írásos emlékeink közül az első, amely felhívta a figyelmet az Alföld fásítására, Krámer János György tábori orvos és botanikus tollából származik. (Consilium de climate Hungariae, 1739) A fásítást közegészségügyi és harcászati szempontból tartotta fontosnak, javaslatai között vizes területeken a fűz és a nyár, szárazabb helyen pedig az akác szerepelt. Ő az első, aki az akácot ajánlotta.

1755-ben Skopek Ferenc, az akkori Pest városának jegyzője azt a javaslatot tette a magyar udvari kancelláriának, hogy az Alföld nedvesebb területein füzeket ültessenek. A helytartótanács el is rendelte az ültetést. (A javaslat abból a német irányzatból származott, amely gyorsan növekvő fák ültetését helyezte előtérbe tűzifatermelés céljából.)

A szegedi vár állapota 1747-ben

Szeged 1848-as tervezett védelmi rendszere (Maróti M. térképe)

Feltehetően ettől függetlenül, az 1760-as években Dugonics András polgármester Fölsővároson fűzdugványokat telepített "a városnak mind díszére, mind hasznára". Valószínűleg ekkor is voltak már erdei a városnak Szeged környékén, mert a csőszők XVIII. századi esküje a következőképpen szólt: "Szőlőkre, mezőkre, szántóföldeken lévő vetésekre és erdőkre s fűzesekre, a nemes város tulajdos mezeit, földet, szigettyeit, kerttyeit, erdeit és fűzeseit megóvjá."

1769-ben Mária Terézia.féle erdőrendtartás a következőket írta elő: "Minthogy pedig azt tapasztaljuk, hogy az erdők évről évre megfogyatkoznak, a fahiány pedig nő, az a mi kegyelmes parancsunk, hogy minden ház lakosát addig, amíg háza, telke, kertje, csűrje körül vagy előtte üres rétek, vagy faültetésre való más területek vannak, minden évben legalább 20 fa, és pedig nedves helyeken nyírfa, fűzek és éterek, agyagos, de száraz földéken szilék, és végül fenyves (homokos) de száraz területeken fenyők, vagy eperfa ültetésére kell kötelezni. E célból az egyes vármegyékben csemetekerteket, vagy mint mondják, fanevelőket kell létesíteni, hogy a kiültetésre alkalmas csemetéket onnan ingyen szolgáltatassák ki." (A fenyő gyors növekedési ereje, az eperfa pedig a selyemhernyótenyésztés miatt került be a javaslatba.) E rendelet hatására - amelyet ugyan jórészt nem hajtottak végre - Alsó- és Fölsővároson tölgy, makk és szilmagvetések történtek, többek között a mai napig is Makkos erdő néven szereplő területet ekkor ültették be először.

1788-ban II. József két okiratot is kiadott a homokfásítás ügyében, rendelete azonban hatástalan maradt.

A szegedi vár a mellette fekvő településekkel, a XVIII. sz-ban.

Szeged városának 1848-ban készült térképén a várostesten belül zöldterület nem található. A folyómenti szigetek erdein túl három erdőfolt figyelhető meg: Alsóvárosi Makkos erdő, Felsővárosi Makkos erdő, és a Vedresházi erdő.

A vár déli oldalán, 1846-ban sétálókeret (promenádot), majd Újszegeden a polgári Céllövőház, és a Golyófogó-halom körül ligetet ültettek. Ez utóbbit a hatóság 1858-tól 1867-ig Népkertté bővítette. A II. katonai felmérésen a már említett városszéli erdők mellett a városszerkezeten belül is szépen megfigyelhető a zöldterület.

A promenád és a Népliget fordulatot jelentett a város zöldfelületi szerkezetében. A város környéki erdők telepítésének gondolata a fátlan Alföldön valójában mindig is szóbeszéd tárgya volt, ha a gyakorlatban a térképek szerint ezen időszakig nincs is túl nagy hatása. A városon belüli zöld megteremtésének csirái azonban itt jelentek meg először.

Mindeddig a Tisza, amelynek partján megtelepedtek az emberek, nem szólt bele a város terjeszkedésébe. A három sziget összeépülése bizonyára járt vízrendezési, lecsapolási, feltöltési munkákkal, árvizek is pusztítottak. A legnagyobb vész azonban a Tisza szabályozása után következett be, 1879 március 12-én. A víz egyetlen nap alatt rombadöntötte a várost, 5800 háza közül 5458 megsemmisült.

Szeged város újjáépítése nemcsak országos ügy volt, az egész kontinensről érkeztek segélyek. A kormány Tisza Lajos kormánybiztos kinevezésével műszaki tanácsot hozott létre, és hihetetlen gyorsra-

Szeged a nagy árvíz előtt (katonai felmérések)

sággal, még az év szeptemberére elkészítette a város új tervét Lechner Lajos, aki az 1871-ben kiírt Budapest általános szabályozási terv pályázat első díjasa volt.

Valójában két terv készült az újjáépítésre. Az egyik a mai Nagykörút vonalán egy széles zöld sávot létesített, amelyen belül a városi élet indulhatott volna meg középületekkel, csatornázással, vízvezetékkel, közvilágítással, míg a külső részén falusias jelleget hagyott. A másik, megvalósult terv a szabályozást az egész egykori városra kiterjesztette.

Az új városterv elsődleges feladata az újabb árvíz elleni védelem volt. A legmagasabb vízálláskor is helytálló körtöltés megépítése mellett a körtöltésen belülré egy eszményi magasságot állapítottak meg. Az eszményi szint pontos meghatározása kemény vitákat hozott, ma már gyakorlatilag jelentőségét veszítette. Végül a tervezett új főbb körutakat és sugárutakat feltöltötték erre a bizonyos eszményi szintre, míg az így közrezárt mélyebb területek feltöltése egy későbbi időszakra toldott el. A város szintkülönbségei gyakorlatilag eltűntek. "Az embernek az erőfeszítését jelenti ez a táj a természet erővel szemben. Mesterséges települési területnek az előteremtéséről van szó, horizontális terjeszkedésről a tájban, mindig tekintettel az árvíz mai szintjére. Ha elejtik az eszményi szintet, a körgáton belül mesterséges települési szigetlet létesítenek az árvíz szintje alatt, ha fönntartják, a horizontális terjeszkedés az eredeti térszint fölött valójában a levegőben történik, a víz által meghatározott szintben" (Vármegyei szociográfiák I., Csongrád Vármegye, Bp., 1938.)

Az árvíz utáni beépítés (katonai felmérés)

Így a körgát adott a városnak egy furcsa, az Alföldtől szokatlan jellegzetességet, behatárolta terjeszkedését a határtalanul elterülő síkságon.

Az új terv a két körút és a 12 sugárút rendszerével egy tiszta, könnyen áttekinthető nagyvárosi szerkezetet rajzolt fel a megmaradt házak figyelembevételével. A régi településsel összehasonlítva a körutak teljesen új nyomvonalat vágtak, míg a sugárutak gyakorlatilag a régi szerkezetek irányait követték. Első ránézésre akad egy furcsaság: a körutak a vízén futnak. Ekkor ugyanis Szegeden a vasúti hídon kívül csupán egyetlen híd állt, ősidők óta ugyanazon a helyen, a városmagtól vezetve, a felrajzolt új város-szerkezetet tekintve teljesen rossz helyen. A másik furcsaság, hogy a terv 200.000 lakosú településre készült. Az árvíz idején kb. 100.000 ember élt a városban, az új terv néhány kisebb kiegészítésen túl mégis megtartotta az eredeti határokat, megindítva a vertikális terjeszkedést.

A várostervben a közparkok, nyilvános kertek száma igen csekély volt, egymástól elszigetelten jelentek meg, s ebből a kevésből még kevesebb épült meg.

Végül négy év alatt épült újjá Szeged. A törvényszék, a posta, a pénzügyi palota, a sóház, a színház, a kórházak, templomok, a városháza. I. Ferenc József visszaadta a várat a városnak, lebontatta, helyébe került a Stefánia-sétány (ma Várkert), és a Kultúrpalota (ma Móra Ferenc Múzeum). Kettős kőszádfalból megépült a tiszai rakpart, rajta az állandó tiszai vashíddal (a párizsi Eiffel-cég és Feketcházy János tervei alapján), amely régen a Torontál megyéhez tartozott, Szegeddel 1880-ban egyesült Újszegeddel kötötte össze a várost.

A Délvidék központjaként működő város fejlődésében újabb szakadás következett be Trianonnal. Szeged végállomás, határváros lett, elvágva természetes mögöttes országrészeitől, Torontáltól és Bácskától. Hirtelen eredeti adottságain túlnőtt várossá vált, amelynek se vidéke, se piaca.

Intézményei ugyanakkor a megváltozott határok miatt bővültek. Ide költözött a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem, a Csanád-temesvári püspökség, a temesvári posta- és távirdaigazgatóság, a jezsuiták nagyszombati rendháza.

Az új Szeged tervei az árvíz után rendkívüli gyorsasággal készültek el, az első elemző vizsgálatra jó ötven év múltán, 1934-ben, az általános városszerkezési terv készítésekor rendezett szakmai ankéton került sor.

Már az első terv készítésekor is felmerült a falu és a város szétválasztó gondolata. Szeged város történeti kutatásai között társadalmi vonatkozásokban nemegyszer találkozhattunk az ún. "nem városképző elem" fogalmával. Ezen gyakorlatilag az őstermelőket, a gazdálkodókat, a földművelőket kellett érte-

nünk. Az 1920-as népszámlálási adatok szerint a város lakossága 119.109 fő volt, ebből kb. 40.000 fő a határban, a tanyákon élt.

Nos, ez az említett szakmai ankét hibaként sorolta fel, hogy a város túlméretezett, nem számolt a lakosság foglalkozás szerinti megoszlásával, azaz nem választotta szét a falusi és a városi részt, hiányolta az átlós utakat, a feltöltött körutakat fölöslegesnek tartotta, s végül az övezetbeosztást elavultnak titulálta, mert nem alkalmazta azt az elvet, hogy a városmagtól kifelé az építkezések folyamatosan könnyítendőek. (A körtöltésen belüli telep azonos besorolásba esett a nagykörút szélső oldalával.)

Zöldfelületi rendszerét tekintve a "szabad területek" és "zöldterületek" elnevezést használta, amelyen a következőket kellett értenünk: zöldterületek, vízfelületek, játék-sport-gyakorlóterek, temetők, magánkertek, nagyobb telepek kevés épülettel, kertészetek, faiskolák. Nem tartoznak ide a forgalmi terek és zajos utcák. A felsorolás mai szemmel is pontosnak tűnik.

Az elemzés készítői a szomszédos községek (Dorozsma, Tápé, Szőreg, Újgyál) és a város közötti terület beépítését nem tartották kívánatosnak.

Szeged városa a századfordulón az ország egyik legnagyobb földesura volt, földjeit még jóval a háború előtt kishaszonbérletbe adta. Két nagybirtokon kívül egészséges középbirtok nem is alakult ki.

A közigazgatásilag és gyakran tulajdonjogilag is Szegedhez tartozó tanyavilágban Alsótanyán és Felső-tanyán a város két közigazgatási központot hozott létre. Tulajdonjogával élve sokáig akadályozta, hogy a térségben a tanyák falvakká sűrűsödve önállósuljanak. Végül 1924-ben a tömörülés gócpontjaiban maga bocsátotta házhelyeit áruba, elállva a magvasodás útjából.

A városi földtulajdon a múltban és a jelenben is kardinális kérdés volt, s hogy hogyan gazdálkodnak vele a városatyák, csak nagyobb idő távlatából ítéltethető meg.

Sok szó esett eddig az erdőkről, fákról, azok szükségességéről, faültetési rendeletekről. A valóság pedig 1927-ben, ahogyan Kaán Károly leírja, a következő volt:

"Fátlan mezőtenger, amelyet a nagy messzeségbe láthatóan erdők és rétek nem tarkítanak. Ahol nincsenek fasorok az utak és táblamezsgyék mentén. Csak túl-túl, egymástól távol és elszórtan fehérlik egy-egy tanya. Kietlen elhagyatottságban révedez, minden lomb és árnyék nélkül. Végtelenségbe nyúló, kiélt, kiaszott szürke legelők. Vízállások, kivirágzott, szikes foltok. Itt-ott egy-egy szikár gémeskút. Elvétve mellette a legelésző nyáj. Még talán egy-két gólyamadár a látóhatáron. Egyébként a néptelen, élettelen táj. Mintha szunnyadna minden. Úgyszólván semmi mozgás. Kevés

ember, kevés állat. Kevés ere az életnek. Csak elvétve egy út vagy vasút.

Falvak, városok, távol egymástól. Jórészt csak gyéren vont vasutak mentén. Igen megnyugtató a képük a néma egyhangúság után. Szinte látványos oázisok! Gyönyörű szőlő- és gyümölcskultúrával. Kertgazdasággal és belterjes földműveléssel.

Közben megint több-kevesebb pusztaság. Homokbuckás, sivár részek egyhangú tarkasága. Évszázados kezdetleges-ségben, számbajöhető kultúra nélkül... Majd fás koszorúval övezett, kedves tanyák, zöld ékkövek az aranykalással ékes rónaságon. A messze végtelen határán egy-két sötét folt, amely erdőt sejtet...

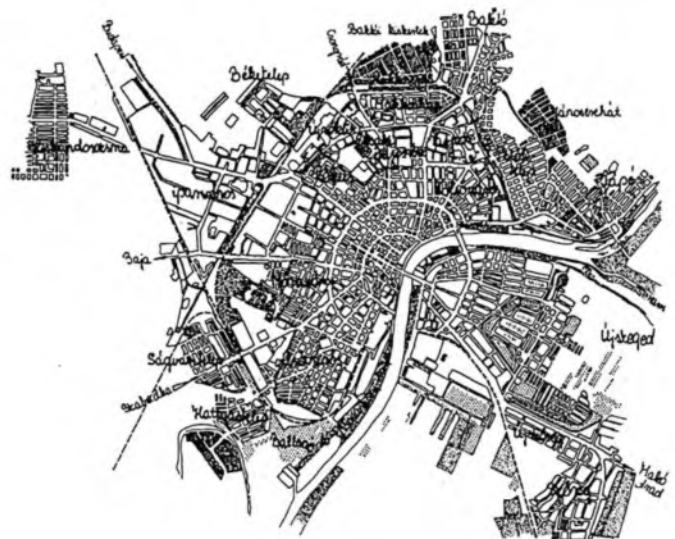
Ez az Alföld, ha nem is minden részében. Mert vannak sűrűbben lakott, látványos belterjességgel művelt tájai. Ahol már eltűnnek a mérheteilen pusztaságok, és nincsenek, vagy ritkák a talajvizek. Ahol nagyobb erdőfoltok, szép erdők meg fasorok tarkítják a tájat. Ahol buja és jól művelt a föld, és sűrűbben lakott a vidék. Ahol kultúra és előrehaladás dicséri az emberi fáradságot." (Idézi: Magyar Pál - Alföldfásítás, 1959.)

Az 1923. évi XIX. tc. az alföldi erdők telepítéséről és fásításáról az akácot, a feketefenyőt, a kanadai és fehér nyárat, a rezgő nyárat és az eperfát terjesztette el.

A város megbízásából Alsótanyán 8 holdas faiskola létesült, amely a nemes gyümölcsfacsemetékét önköltségi áron adta a tanyáknak. Akkoriban Újszegeden már 140 holdnyi területen működtek faiskolák, amelyek forgalma miatt Újszegeden állomást létesítettek. A városnak saját kertészete volt Szabó Kálmán főkertész vezetésével.

A II. világháborúban az (egyébként újjá azóta sem épített) híd megsemmisülésén kívül a város jelentősebb, maradandó kárt nem szenvedett. A város megkezdte horizontális terjeszkedését.

Szeged jelenlegi kiterjedése az új telepekkel (Buella M. vázlatja)

Induljunk el keleti irányból, és hasonlítsuk össze az 1970-es évek Szegedjével az árvíz utáni Szegedet.

A felsővárosi töltés túloldalán az egykori (1935.) Somogyi, ma Petőfi-telep található, teljesen összenőve Tápéval. A körtöltésen kívül még a 20-as években kialakultak a nincstelenek telepei, akik a drága városi telkeket nem tudták megvásárolni.

A töltésen belül Tarján egykori szőlői helyett ma már lakótelepek házai állnak viszonylag rendezett és megfelelő mértékben beültetett zöldben. Ugyanitt a töltésen kívül Baktó utcái nőttek rá a valahai Kétérköze mocsaraira. Makkoserdő továbbra is tartja kiterjedését, déli oldalán azonban az Északi városrész emeletes házai állnak, meg nem épült zöldterületével. A Béke-telep és az egykori Aigner-telep kiterjedése nagyjából fedi egymást, azonban a Dorozsmai út mentén új iparváros nőtt a rókusai földeken. A Kossuth Lajos sugárút, Tolbuchin sugárút, körtöltés által határolt területet megette a város. Móraváros és a körtöltés közötti egykori katonai gyakorlótér, téglagyár, Hernyó-hegy mint szabad terület megmaradt, a Ságvári-telep (régén Kecskés-telep) azonban egészen a töltésig nőtt. A Ballagi tó helyén áll Hattyas, a ballagi tói szőlők területe pedig ma is kert, gyümölcsös. A Boszorkány-sziget és a Tisza menti zöldsáv kiterjedésében szépen megmaradt. Újszegedet tekintve az egykori faiskolák telkei jórészt beépültek, bár hagyományosan sok faiskola működik ma is Újszegeden és Szőregen. A Holt-Maros kacsaringóit is házak sorai szegélyezik, a Maros-tó helyén kiskertek húzódnak összenőve Szőreggel.

A város terjeszkedése gyakorlatilag a környék községekkel való összenövést jelenti, amelyet előmozdított az a tény is, hogy 1972-ben ezeket az akkor önálló községeket közigazgatásilag Szegedhez csatolták. (Például a Szegedhez soha nem tartozó, valaha szebb napokat élt, városi ranggal is bíró Kiskundorozsma is ekkor került Szegedhez.)

A további folyamatot az 1979-es és az 1991-es térkép összehasonlítása példázza. A Petőfi-telep mellett újabb kiskertesség jelent meg; Jánoserehát. A Baktói kiskertek területe már egészen a vasútig terjed. Újabb lakótelep épül Makkosháza néven, s vele együtt a harmadik *majdnem* körút is kialakul. A Ballagi-tó alatt a Boszorkány-szigetnél megjelenik egy kereskedelmi kikötő, Újszeged pedig bekebelezni készül a Holt-Maros utolsó darabkáját is. A Nagykörút folytatásaként megépül a Felsővárosi híd.

Az idegen, aki ma Szeged belvárosának utcáit járja, kellemes, fasorokkal, kisebb parkokkal tarkított képet lát. Azonban kifelé haladva a kép egyre kietlenebb.

Valójában a városnak nincs megfelelő zöldfelületi szerkezete, bár adottságai megvannak. A Tisza ad egy gerincet, egy zöld folyosót sétányaival, vízi sport-

telepeivel, üdülőtelepével, strandjával, s a Boszorkány-szigettel. Ezt az alapot egészíthette volna ki a körtöltés mentén sétaúttal, kerékpárúttal feltárt zöldgyűrű, mely a Makkoserdő és a Sancer-tavakhoz hasonló öblösödéseivel, a holtágak természetvédelmi területté való nyilvánításával lehetett volna teljes.

A város épületeivel azonban belenőtt a körtöltésbe, sőt, túlfolyt rajta. Vizes, mocsaras részeket feltöltve terjeszkednek a kiskertek is, a Holt-Maros is lassan eltűnik. Közben megfélemezünk a fákról, új városrészeink az egykori kietlen puszta képét mutatják.

A térképeket vizsgálva az íróasztal mellett persze könnyű ítéletet mondani. Nem is ítélezni kívánok, hiszen ezt sem korom, sem helyzetem nem engedi meg. Csupán a figyelmet szeretném felhívni egyrészt az Alföldre, melyhez kimondhatatlanul és kiismerhetetlenül kötődöm, másrészt azokra a jelenségekre, melyek meghatározzák egy város zöldterületeinek fejlődését, s a küzdelmet amely életet teremt és tart meg ezen az istenverte vidéken.

Felhasznált irodalom:

- Tanulmányok Csongrád megye történetéből XIV. Szeged, 1989.*
Vármegyei szociográfiák I. Csongrád vármegye. Bp. 1938.
Kristó Gyula szerk.: Szeged története. Szeged, 1983.
Reizner János: Szeged története Szeged, 1897.
Magyar Pál: Alföldfásítás Akadémiai Kiadó, 1959.
Tonelli Sándor: Szeged. Szeged, 1926.
Dr. Pálffy-Budinszky Sándor szerk.: Szeged városépítési problémái, 1934.
Magyar városok monográfiája I. Szeged Bp. 1927.
Rusztoly József: Szeged megyéről Nagy-Szegedig 1987.
Mészáros Rezső: Az urbanizáció térbeli folyamatai Szegeden 1990.

VERESEGYHÁZÁN augusztus 20-án avatták fel a Zsigmond László (KVADRUM KFT. - munkatársak: Balassa Endre és Engelmann Tamás) által tervezett MOL RT. töltőállomást. - Kivitelező: Veresegyháza GAMESZ.

